

RELIGIE EN HULPVERLENING IN LIBANON

FBO's en de rol van religie in discours en handelen bij het verlenen van humanitaire hulp aan Palestijnse vluchtelingen

Ferike Janse, 5990122

F.a.janse@uu.nl

Ba Eindwerkstuk Religiewetenschappen

Bacheloropleiding Taal- en Cultuurstudies,
hoofdrichting Religie en Cultuur

Begeleider: Dr. J. Wagemakers

Tweede lezer: Drs. C.A.E.M. Hanssen

Universiteit Utrecht

22-7-2020

Woord aantal (excl. noten): 8551

Inhoud

Abstract.....	2
Inleiding.....	3
Theoretisch kader.....	4
Probleemstelling.....	8
Methode en bronnen.....	9
Hoofdstuk 1: Het liefdadigheidslandschap van Libanon.....	11
NGO's in Libanon.....	12
Introductie gekozen organisaties.....	15
Ishrak al Noor.....	15
Lebanese Society for Educational and Social Development.....	16
Islamic Relief Worldwide.....	16
Catholic Relief Services.....	17
Hoofdstuk 2: Religie in discours.....	18
Ishrak al Noor.....	18
Lebanese Society for Educational and Social Development.....	19
Islamic Relief Worldwide.....	20
Catholic Relief Services.....	21
Analyse.....	23
Hoofdstuk 3: Religie in het handelen.....	25
Ishrak al Noor.....	25
Lebanese Society for Educational and Social Development.....	26
Islamic Relief Worldwide.....	27
Catholic Relief Services.....	28
Analyse.....	28
Hoofdstuk 4: verschillen tussen organisaties.....	30
Conclusie.....	32
Literatuur.....	34
Overige bronnen.....	36

Abstract

This study analyses the role of religion in the provision of humanitarian aid to Palestinian refugees by faith-based organizations (FBO's) in Lebanon. Due to the fragile balance of powers in this sectarian state and other factors weakening it, the state is unable to provide humanitarian aid to refugees. This leaves NGO's to fill that vacuum. Resembling the sectarian social landscape of Lebanon, many NGO's working in the humanitarian aid sector have a religious identity. Given the vulnerability and dependence of refugees, various ethical dilemmas may arise when FBO's combine providing humanitarian aid with proselytization. It is this dual purpose that the present study aims to analyse, by investigating the role that religion plays in four different FBO's. Two of these have an Islamic identity and two a Christian one. For both religions, one organisation operates on a national level and the other on an international level. The role religion plays in the discourse of these organisations as well as the way the religious identity becomes visible in the projects and activities of these FBO's will be analysed. It will be concluded that religion plays a significant role in the discourse of all four organisations, and takes a particularly prominent role in the activities and projects of the two nationally operating organisations.

Inleiding

Tot een aantal decennia terug was Libanon een van de meest succesvolle landen in het Midden-Oosten.¹ Het land deed het relatief goed op terreinen als welvaartsverdeling, toegang tot onderwijs en geletterdheid.² Sinds de burgeroorlog, die van 1975 tot 1990 duurde, en andere conflicten in de buurlanden van Libanon is daar verandering in gekomen.³ Verschillende factoren zorgen tot op de dag van vandaag voor spanningen in het land. Een van deze factoren is de religieuze diversiteit in Libanon. Het land kent officieel achttien verschillende geloofsgroepen.⁴ De samenleving is daardoor erg versplinterd en het politieke systeem van het land is hierop gebaseerd.⁵ Daarnaast is ook de geografische ligging van Libanon een belangrijke factor. In het noorden en het oosten grenst het land aan Syrië en de zuidelijke grens wordt gedeeld met Israël. De gebeurtenissen in deze landen beïnvloeden de situatie in Libanon.

Met het uitroepen van de staat Israël in 1948 kwam de eerste groep Palestijnse vluchtelingen naar Libanon. Veel Palestijnen vluchtten in die tijd naar Jordanië. In 1970 ontstond een gewapend conflict tussen de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) en de staat Jordanië. Als gevolg hiervan werd de houding van Jordanië tegenover Palestijnse vluchtelingen steeds vijandiger, en vluchtten in 1970 veel Palestijnse vluchtelingen vanuit Jordanië naar Libanon.⁶ Zo ontstond een tweede vluchtelingenstroom.⁷ De verhoudingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen waren al problematisch, en de komst van een grote groep (voornamelijk) soennitische Palestijnen zorgde ervoor dat Libanon de wankelende sektarische balans verloor.⁸ Het gevolg was de burgeroorlog van 1975, die in 1989 officieel beëindigd werd met het vredesakkoord van Taif.

---

¹ Charles Issawi, "Economic Development and Liberalism in Lebanon," *Middle East Journal* 18, no. 3 (1964): 279.

² Issawi, "Economic Development and Liberalism," 279.

³ Bassel F. Salloukh, Rabie Barakat, Jinan S. Al-Habbal, Lara W. Khattab, en Shoghig Mikaelian, *Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon* (London: Pluto Press, 2015), 2.

⁴ Muhammad A. Faour, "Religion, Demography, and Politics in Lebanon," *Middle Eastern Studies* 43, no. 6 (2007): 909.

⁵ Faour, "Religion, Demography, and Politics," 909.

⁶ Jaber Suleiman, "Marginalised community: The case of Palestinian refugees in Lebanon," Development Research Centre on Migration, Globalization & Poverty, University of Sussex: 2006.

⁷ Are Knudsen, "Islamism in the Diaspora: Palestinian Refugees in Lebanon," *Journal of Refugee Studies* 18, no. 2 (2005): 217.

⁸ Knudsen, "Islamism in the Diaspora," 222.

Door de interne problemen van de Libanese samenleving is er weinig aandacht geweest voor de achtergestelde positie van het Palestijnse deel van de bevolking.⁹ Volgens de UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East) worden Palestijnse vluchtelingen bepaalde rechten ontzegd die wel aan andere buitenlanders worden toegekend en heeft het grootste deel van de Palestijnse vluchtelingen dagelijks te maken met armoede, overbevolking van de kampen, werkeloosheid en slechte leefomstandigheden.¹⁰ Sinds het uitbreken van de burgeroorlog in Syrië in 2011 is het totaal aantal vluchtelingen in Libanon verder toegenomen. Onder de vluchtelingen uit Syrië bevonden zich veel Palestijnse vluchtelingen, waardoor de al overbevolkte Palestijnse kampen nog voller raakten.¹¹

Humanitaire hulp was en is dus nodig in Libanon en veel lokale NGO's houden zich hier dan ook mee bezig.¹² Een deel van deze organisaties heeft een religieuze identiteit. Die identiteit kan om diverse redenen als problematisch gezien worden, zoals hieronder uiteen wordt gezet.

Theoretisch kader

Het uitvoeren van werken van liefdadigheid is, zij het aangeduid met andere termen, een kenmerkend aspect van sociaal activisme binnen veel religieuze tradities.¹³ De praktijk van het 'geven' aan anderen is daardoor wereldwijd op allerlei plekken in samenlevingen terug te zien. Dit kan verschillen van abstracte, diep verankerde dagelijkse normen en waarden waarnaar mensen leven, tot duidelijk zichtbare liefdadigheidsinstellingen die zich met een specifieke uiting van de drang tot liefdadigheid bezighouden.¹⁴

Religieuze NGO's worden vaak aangeduid als FBO's: *faith-based organizations*. Deze benaming wordt doorgaans gebruikt om deze organisaties in contrast met seculiere organisaties te plaatsen.¹⁵ De termen *faith-based* en 'seculier' zijn te problematiseren om onderscheid te kunnen maken tussen organisaties die expliciet vermelden vanuit een religieuze identiteit te

---

⁹ Knudsen, "Islamism in the Diaspora," 222.

¹⁰ "Lebanon – where we work," UNRWA, geraadpleegd op 8 juni 2020, <https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon>.

¹¹ UNRWA, "Lebanon."

¹² Kathryn Kraft and Jonathan D. Smith, "Between international donors and local faith communities: Intermediaries in humanitarian assistance to Syrian refugees in Jordan and Lebanon," *Disasters* 43, no. 1 (2019): 25.

¹³ Hilman Latief, "Islamic Charities & Social Activism: Welfare, Dakwah and Politics in Indonesia" (PhD diss., Utrecht University, 2012), 1.

¹⁴ Latief, "Islamic Charities," 1.

¹⁵ Latief, "Islamic Charities," 265.

opereren en zij die zich bewust niet verbinden aan een religieuze groepering of traditie. Als definitie van een FBO wordt de definitie van Berger gebruikt:

(..) Formal organizations whose identity and mission are self-consciously derived from the teachings of one or more religious or spiritual traditions and which operates on a non-profit, independent, voluntary basis to promote and realize collectively articulated ideas about the public good at the national or international level.¹⁶

Voor sommige mensen zal het problematisch zijn wanneer een NGO met een religieuze identiteit zich zowel met humanitaire hulp als met bekeringsactiviteiten bezighoudt. Als uitgangspunt hiervoor is een artikel van Saroj Jayasinghe genomen, waarin een korte schets wordt gemaakt van ethische problemen die de hulpverlening door *faith-based* NGO's met zich meebrengt.¹⁷ Jayasinghe noemt er vier:

1 – NGO's die niet alleen op humanitaire hulp focussen, maar zich ook bezighouden met het verspreiden van hun religieuze overtuigingen kijken mogelijk bij het selecteren van hun doelgroep niet alleen naar welke groep de meeste hulp nodig heeft, maar ook naar de kansen op 'bekeringssucces'.¹⁸

2 – Een *faith-based* NGO zou kunnen stellen dat een bekering tot een bepaald geloof *an sich* de situatie van een persoon kan verbeteren en daarmee dus net zo belangrijk als materiële hulp, zo niet belangrijker, kan zijn.¹⁹

3 – Bekeringswerk zonder toestemming maakt inbreuk op iemands autonomie. Dit is extra problematisch wanneer de kwetsbaarheid van hulpbehoevenden wordt uitgebuit.²⁰

---

¹⁶ Julia Berger, "Religious Nongovernmental Organizations: An Exploratory Analysis," *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 14, no. 1 (maart 2003): 16.

¹⁷ Saroj Jayasinghe, "Faith-based NGOs and healthcare in poor countries: a preliminary exploration of ethical issues," *Journal of Medical Ethics* 33, no. 11 (2007): 623-625.

¹⁸ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 624.

¹⁹ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 624.

²⁰ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 625-626.

4 – Wanneer een overheid besluit om een *faith-based* NGO die zich bezighoudt met bekeringswerk geen (financiële) hulp te bieden, zouden zij hulpbehoevenden van hulpverlening kunnen ontzien.²¹

Een artikel van Kathryn Kraft over bekering in een context van *forced displacement* sluit aan bij het derde punt van Jayasinghe.²² Kraft stelt dat ontheemden erg kwetsbaar zijn en eerder geneigd zijn om een grote verandering als bekering door te maken omdat hun leven op dat punt al volledig in het teken van grote veranderingen staat.²³ Hoewel voor veel Palestijnse vluchtelingen in Libanon geldt dat niet zij zelf, maar hun ouders of grootouders naar Libanon zijn gekomen, blijft ook voor hen gelden dat zij zich alsnog ontheemd voelen. Daarnaast verblijven er momenteel, zoals eerder genoemd, ook veel Palestijnse vluchtelingen uit Syrië in Libanon. Volgens de UNRWA waren dat er in 2018 zo'n 30.000.²⁴

In het eerder aangehaalde proefschrift van Hilman Latief worden veranderingen in islamitische liefdadigheidsinstellingen en sociaal activisme in de Indonesische context onderzocht. Latief problematiseert het verlenen van noodhulp in conflictgebieden door religieuze organisaties. Hiermee sluit Latief zich aan bij de eerder genoemde auteurs. Hij voegt hier echter nog aan toe dat zelfs wanneer dergelijke organisaties neutraal te werk gaan, hun ideologische achtergrond alsnog beperkend kan werken:

Observers have suggested that in conflict zones, the implementation of humanitarian principles is often constrained by the ideological inclinations of relief agencies, regardless of whether they can behave neutrally and impartially in the course of humanitarian action.²⁵

De meeste NGO's in Libanon houden zich bezig met langetermijnhulp. Maar juist door de slechte levensomstandigheden in de overvolle vluchtelingenkampen ontstaan regelmatig situaties waarin noodhulp nodig is. Zo kan een koude winter voor een crisissituatie zorgen in

---

²¹ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 626.

²² Kathryn Kraft, "Religious exploration and conversion in forced displacement: a case study of Syrian Muslim refugees in Lebanon receiving assistance from Evangelical Christians," *Journal of Contemporary Religion* 32, no. 2 (2017): 221-235.

²³ Kraft, "Religious exploration and conversion in forced displacement," 221.

²⁴ "Palestine Refugees from Syria in Lebanon," UNRWA, geraadpleegd op 8 juni 2020, <https://www.unrwa.org/palestine-refugees-syria-lebanon>.

²⁵ Latief, "Islamic Charities," 106.

de slecht beschermende onderkomens in de kampen en evenzo is de grote impact die COVID-19 wereldwijd al heeft in veilige en stabiele gebieden nog veel groter in de Palestijnse vluchtelingenkampen, waar de bevolkingsdichtheid enorm hoog is. In lijn met het citaat van Latief kunnen dergelijke crisissituaties waarin FBO's noodhulp verlenen mogelijk problematisch zijn.

In het eerdergenoemde artikel van Kathryn Kraft wordt verder aangekaart dat een bekering tot een (andere) religie in Libanon niet alleen persoonlijke en sociale veranderingen met zich meebrengt, maar ook een officiële verandering van de bij de overheid geregistreerde identiteit betekent.²⁶ De situatie is daardoor uniek in Libanon en een onderzoek naar de eventuele aanwezigheid van iets als 'bekeringsdrang' is in deze context daarom extra interessant.

Naast de uitdagingen en mogelijk problematische omstandigheden die de (nood)hulp van FBO's met zich mee kunnen brengen, zijn er ook tegengeluiden te horen. Voor een Master-scriptie over humanitair salafisme deed Sturla Godø Sæther onderzoek naar de salafistische organisatie 'the Book and the Sunna Society'. Hierin komt naar voren dat het humanitair werk van deze organisatie niet alleen zwaktes met zich meebrengt (ten opzichte van onpartijdigheid, onafhankelijkheid en professionaliteit), maar ook op een aantal gebieden sterker is dan meer 'neutrale' organisaties.²⁷ Voorbeelden hiervan zijn het respecteren van de cultuur en gebruiken van de doelgroep en het binnenhalen van financiële middelen via de eigen achterban.²⁸ Religieuze motivaties kunnen op deze wijze het werk van een humanitaire organisatie dus aan twee kanten beïnvloeden.

Een ander punt dat de kritiek op FBO's kan relativiseren is dat ook bij seculiere organisaties de vraag gesteld kan worden of zij wel zo neutraal zijn. Seculiere organisaties hebben net als religieuze organisaties doelen die zij nastreven.²⁹ Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld humanitaire principes en materiële welvaart.³⁰ Het verschil tussen seculiere en religieuze

---

²⁶ Kraft, "Religious exploration and conversion in forced displacement," 224.

²⁷ Sturla Godø Sæther, "Humanitarian Salafism – a contradiction in terms? A study of the Salafi organization 'the Book and the Sunna Society' and their efforts in relief work in Jordan" (Master's thesis, University of Oslo, 2013), 45.

²⁸ Sæther, "Humanitarian Salafism," 45.

²⁹ Kathryn Kraft, "Faith and impartiality in humanitarian response: Lessons from Lebanese evangelical churches providing food aid," *International Review of the Red Cross* 97 (2015): 408.

³⁰ Kraft, "Faith and impartiality," 408.

NGO's is volgens Kraft dan ook beter uit te drukken in de manier waarop zij zich beschrijven dan als een eigenlijk verschil in neutraliteit.³¹

Probleemstelling

Voortbouwend op deze theoretische inzichten over FBO's, wordt in dit werkstuk gezocht naar een antwoord op de vraag: Welke rol speelt religie in het discours en de concrete hulp van hulporganisaties met een religieuze identiteit die in Libanon hulp verlenen aan Palestijnse vluchtelingen? Deze vraag wordt uitgesplitst in drie deelvragen:

1. Welke religieuze organisaties verlenen hulp aan Palestijnse vluchtelingen in Libanon?
2. Hoe komt religie in die verleende hulp tot uiting?
3. Welke verschillen zijn hierbij op te merken tussen organisaties met een islamitische identiteit en organisaties met een christelijke identiteit?

In het eerste hoofdstuk zal een beschrijving van het 'liefdadigheidslandschap' van Libanon worden gegeven en zullen de voor de analyse gekozen organisaties geïntroduceerd worden. Hiermee wordt de eerste deelvraag beantwoord. In het tweede hoofdstuk zal verder ingezoomd worden op de gekozen organisaties en zal gekeken worden naar religie in het discours van de organisaties in hun identiteitsbeschrijvingen. In het derde hoofdstuk zal gekeken worden naar de verschillende projecten die de vier organisaties uitvoeren met betrekking tot het verlenen van humanitaire hulp aan Palestijnse vluchtelingen. Bij zowel hoofdstuk twee als hoofdstuk drie zal gekeken worden of er bij deze organisaties gesproken kan worden van bijvoorbeeld iets als 'bekeringsdrang' en wat dit zou betekenen voor de relatie tussen degenen die de hulp geven en degenen die daarvan afhankelijk zijn. Met deze twee hoofdstukken wordt de tweede deelvraag beantwoord. In het vierde hoofdstuk zal een vergelijking worden gemaakt tussen de organisaties met een christelijke identiteit en de organisaties met een islamitische identiteit. Eventuele verschillen zullen besproken worden en mogelijke verklaringen voor deze verschillen zullen worden gegeven. Hiermee zal naar een antwoord op de derde deelvraag worden gezocht. De onderzoeksvraag wordt door de hoofdstukken heen en uiteindelijk in de conclusie beantwoord.

---

³¹ Kraft, "Faith and impartiality," 408.

Methoden en bronnen

Om een goed beeld te krijgen van het discours van de organisaties zelf en om het onderzoek praktisch uitvoerbaar te houden zonder veldwerk te doen is gekozen voor discoursanalyse als voornaamste onderzoeksmethode. Het uitgangspunt van discoursanalyse is dat een ‘verhaal’ nooit compleet is en dat iedereen zich in een discours plaatst.³² In dit discours worden altijd bepaalde zaken wel meegenomen en andere zaken juist weggelaten.³³ Zo is het bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat een organisatie zich bewust is van de eerder besproken kritiek op FBO’s en hierop inspeelt. Een organisatie kan er bijvoorbeeld voor kiezen om de religieuze identiteit wat minder expliciet naar voren te laten komen. Een eventueel wel aanwezig doel als het delen van de eigen geloofsovertuiging kan dan bewust verzwegen worden. Anderzijds kan een organisatie er juist ook uit ethische overwegingen voor kiezen om extra transparant te zijn over de rol die religie speelt bij de hulp die verleend wordt. Door bewust te kijken naar welke zaken wel en welke zaken niet genoemd worden door de organisaties zelf ontstaat een goed beeld van hoe de organisatie zich wil presenteren, hoewel het lastig blijft om te zien wat men weglaat. Bij elke bestudeerde organisatie is dit vooral toegepast op de identiteits- en missiebeschrijvingen die de organisaties op hun eigen websites vermelden.

Deze scriptie zal hoofdzakelijk gebaseerd zijn op bestaande wetenschappelijke literatuur. Vergelijkende studies die uitgevoerd zijn in andere gebieden zullen model staan voor dit onderzoek. Voor deze casus in het bijzonder zullen VN-rapporten, overheidsrapporten en NGO-rapporten als informatiebron dienen. In deze rapporten worden veel (lokale) hulporganisaties genoemd. Wel is het belangrijk hierbij op te merken dat grotere (gouvernementele) organisaties en internationale actoren in de beschrijving van organisaties waar mee samengewerkt wordt wellicht de eventuele zwakke kanten van een organisatie minder uitdrukkelijk naar voren laten komen of zelfs weglaten. Uiteraard geldt dit ook voor de eigen weergave van die organisaties. In het bestuderen van hun beschrijvingen, motivaties en doelen zal daarom, waar mogelijk, discoursanalyse worden gebruikt en de belangen van de organisaties zullen meegenomen worden in het onderzoek.

---

³² Titus Hjelm, “Discourse Analysis,” in *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*, ed. Michael Stausberg and Steven Engler (London: Taylor & Francis Group, 2013), 135.

³³ Hjelm, “Discourse Analysis,” 135.

Om een vergelijking te kunnen maken, zullen zowel islamitische als christelijke organisaties bestudeerd worden. Aangezien het onderzoek gericht is op de motivaties van de organisaties zelf, zullen alleen organisaties bestudeerd worden die zelf verwijzen naar hun religieuze identiteit. Een gevolg hiervan is dat organisaties die wel vanuit religieuze motivaties handelen maar hebben besloten om deze niet kenbaar te maken, niet meegenomen worden in dit onderzoek.

Hoofdstuk 1: Het liefdadigheidslandschap van Libanon

De rol die NGO's en FBO's spelen en de manier waarop zij zich hebben georganiseerd zijn uniek in Libanon. De versplinterde samenleving en de geschiedenis van sektarisch geweld in het land bepalen voor een groot deel het functioneren van organisaties die hulp verlenen. Om de motivaties van FBO's goed te kunnen analyseren is het daarom noodzakelijk om de context waarin zij opereren te onderzoeken. In dit hoofdstuk wordt een schets gemaakt van het 'liefdadigheidslandschap' van Libanon en worden de gekozen FBO's geïntroduceerd.

Sinds Libanon in 1943 onafhankelijk werd van Frankrijk is de politieke macht verdeeld over de dominante groeperingen in het land.³⁴ Deze machtsverdeling werd deels gebaseerd op de volkstelling van 1932.³⁵ Bepaald werd dat de hoogste positie van president bekleed zou worden door een maronitische christen en de een na hoogste positie van premier door een soennitische moslim.³⁶ De twee na meest invloedrijke politieke persoon was een sjiiitische moslim als parlamentsvoorzitter. De zetels van het Parlement en overheidsposities werden verdeeld aan de hand van een 6:5 ratio, waarbij voor elke zes christenen vijf moslims een zetel of overheidspositie innamen.³⁷ Met het vredesakkoord van Taif uit 1989, dat officieel een einde maakte aan de burgeroorlog in het land, werd deze machtsverdeling aangepast. De nieuwe machtsverdeling (5:5) lag minder ver van de demografische realiteit af dan de oude verdeling, maar was ook nog zeker niet kloppend.³⁸ Sinds 1932 heeft er geen census meer plaatsgevonden omdat verwacht wordt dat er veel onrust zal ontstaan bij een nieuwe telling.³⁹ Daarmee is Libanon het enige VN-lid waar sinds de Tweede Wereldoorlog geen census heeft plaatsgevonden.⁴⁰ De achttien officieel erkende geloofsgroepen worden grotendeels onder twee overkoepelende labels geschaard: christelijk en islamitisch.⁴¹ In navolging van het vredesakkoord van Taif wordt 50% van de parlamentszetels bezet door christenen, 25% door soennitische moslims en 25% door sjiiitische moslims. Naar schatting hoort nu 40% van de

---

³⁴ Michael Hoffman, "Religion, Sectarianism, and Democracy: Theory and Evidence from Lebanon," *Political Behavior* (2019): 8.

³⁵ Hoffman, "Religion," 8.

³⁶ Faour, "Religion, Demography, and Politics," 909.

³⁷ Faour, "Religion, Demography, and Politics," 909.

³⁸ Hoffman, "Religion," 8.

³⁹ Hoffman, "Religion," 8.

⁴⁰ Faour, "Religion, Demography, and Politics," 910.

⁴¹ Faour, "Religion, Demography, and Politics," 909.

bevolking van Libanon tot deze laatste groep, en zijn sjiitische moslims daarmee het meest ondervertegenwoordigd in het politieke systeem.⁴²

Met het verdelen van de politieke macht onder verschillende religieuze groepen werd sektarisme geïnstitutionaliseerd.⁴³ Doordat de staat zelf fragiel is, wordt de uitvoering van wat eigenlijk overheidstaken zouden moeten zijn overgelaten aan de (politieke) elite van de verschillende groepen.⁴⁴ Daardoor wordt sektarisme verder versterkt:

It is a holistic political economic and ideological system that permeates almost every nook and cranny of Lebanese life, undergirded by a clientelist patronage network and a symbolic repertoire that incorporates large segments of Lebanese society into corporatized sectarian communities. The result is a distorted incentive structure that redirects individual loyalties away from state institutions and symbols and towards sectarian communities, and their political and religious elite.⁴⁵

Doordat men afhankelijk is van de ‘eigen groep’ om deel uit te kunnen maken van de samenleving, worden de groepsidentiteiten gereproduceerd en verstevigd.⁴⁶

NGO's in Libanon

Omdat de centrale staat zwak is en veel overheidstaken niet uitvoert, hebben andere actoren deze taken op zich genomen. Bij het Libanese ministerie voor Sociale Zaken staan meer dan zesduizend NGO's geregistreerd. Samen met FBO's, vakbonden, lokale verenigingen en andere stichtingen vormen zij de *civil society* van Libanon.⁴⁷ De Libanese *civil society* is een van de meest actieve in de regio.⁴⁸ Doordat de overheid tekortschiet in het verstrekken van publieke voorzieningen/diensten, of omdat men niet vertrouwt op de dienstverlening van de staat, heeft men het heft in eigen handen genomen, wat tot een sterke *civil society* heeft geleid.⁴⁹ Veel NGO's zijn opgericht tijdens de burgeroorlog met hulpverlening als doel en zijn daarna

---

⁴² Hoffman, “Religion,” 8.

⁴³ Salloukh et al., *Politics of Sectarianism*, 2.

⁴⁴ Salloukh et al., *Politics of Sectarianism*, 2.

⁴⁵ Salloukh et al., *Politics of Sectarianism*, 3.

⁴⁶ Salloukh et al., *Politics of Sectarianism*, 4.

⁴⁷ Saskia Huijgens. “Religion and civil Society in Lebanon in a Context of Sectarianism” (MA Thesis, Utrecht University, 2019), 43.

⁴⁸ Huijgens, “Religion and Civil Society,” 42.

⁴⁹ Huijgens, “Religion and Civil Society,” 41.

ontwikkeld tot, en actief gebleven als, ontwikkelingsorganisaties.⁵⁰ Veel van de publieke diensten die wel door de overheid gefinancierd worden, zijn door de staat uitbesteed aan NGO's.⁵¹ Deze organisaties opereren in het verlengde van de overheid en dragen dus enorm veel van de verantwoordelijkheden die de staat zelf niet kan dragen. Een aantal van deze organisaties reproduceert de ideologische voorkeuren van hun leiders en brengt deze zo weer over op de ontvangers van hulp. Hierdoor wordt het systeem van sektarisme verder versterkt.⁵²

Van de zesduizend geregistreerde NGO's zijn de meeste actief in gezondheidszorg en onderwijs.⁵³ Met name op het platteland spelen NGO's een grote rol in deze twee sectoren.⁵⁴ Doordat de verschillende diensten versplinterd worden over alle lokale, regionale en nationale actoren, zijn er vaak veel onduidelijkheden over welke organisatie wat doet.⁵⁵ Portals als Daleel Madani en Arab.org proberen orde in de chaos te scheppen door zoveel mogelijk organisaties in kaart te brengen en te voorzien van beschrijvingen. Veel organisaties dragen het label 'Displaced Populations' of 'Refugees'. Het hoge aantal vluchtelingen in Libanon stelt de al wankelende dienstverlening in het land onder nog grotere druk. Het verlenen van humanitaire hulp aan vluchtelingen gebeurt dan ook vrijwel uitsluitend door NGO's.⁵⁶

Voor veel Libanese NGO's geldt dat zij zich niet tot een sector beperken.⁵⁷ Dit is terug te zien in de missiebeschrijvingen van de meeste NGO's; deze zijn vaak erg algemeen en organisaties specificeren hun werkveld zelden.⁵⁸ Dit is deels te verklaren door het bureaucratische proces dat bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken verbonden is met het specificeren van de missiebeschrijving van een NGO.⁵⁹ Veel organisaties werken hierdoor op verschillende terreinen en er zijn dan ook relatief weinig NGO's in Libanon die zich uitsluitend toeleggen op het verlenen van hulp aan Palestijnse vluchtelingen.

---

⁵⁰ Jad Chaaban en Karin Seyfert, "Faith-based NGOs in Multi-Confessional Society: Evidence from Lebanon," *Arab Centre for Research and Policy Studies* (2012): 7.

⁵¹ Chaaban en Seyfert, "Faith-based NGOs," 8.

⁵² Chaaban en Seyfert, "Faith-based NGOs," 9-10.

⁵³ Chaaban en Seyfert, "Faith-based NGOs," 1.

⁵⁴ Chaaban en Seyfert, "Faith-based NGOs," 1.

⁵⁵ Sarah Hasselbarth, *Islamic Charities in the Syrian Context in Jordan and Lebanon (Beirut: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014)*, 28.

⁵⁶ Hasselbarth, *Islamic Charities*, 5-6.

⁵⁷ Khaldoun AbouAssi, "The Third Wheel in Public Policy: An Overview of NGOs in Lebanon," in *Public Administration and Policy in the Middle East*, ed. Alexander R. Dawoody (New York: Springer, 2015), 221.

⁵⁸ AbouAssi, "The Third Wheel," 221.

⁵⁹ AbouAssi, "The Third Wheel," 221.

Volgens een rapport van het United Nations Development Program (UNDP) hangt het soort projecten dat een NGO in Libanon uitvoert samen met de manier waarop de organisatie gefinancierd wordt.⁶⁰ NGO's die vooral gefinancierd worden door particulieren uit Libanon of donaties ontvangen uit omliggende landen of religieuze hoek zouden met hun projecten vooral de focus op kwantiteit leggen.⁶¹ Het zou daarbij vooral gaan om het aantal mensen dat geholpen wordt en de kwaliteit en duurzaamheid van die hulp zou hier over het algemeen aan onderhevig zijn. Bij NGO's die gefinancierd worden door internationale actoren zou de focus meer op de kwaliteit liggen omdat er meer aandacht is voor het evalueren van projecten en men systematischer te werk gaat.⁶²

Libanon kent twaalf officiële kampen voor Palestijnse vluchtelingen, die na de oorlog van 1948 ontstonden in het land. Deze kampen zijn overvol – het grootste kamp (het Ein El Hilweh kamp in het zuiden) telde in 2017 ongeveer tachtigduizend inwoners op de anderhalve vierkante kilometer die het kamp beslaat.⁶³ De kampen waren al vol, maar werden met het uitbreken van de burgeroorlog in Syrië nog voller. Het Ein El Hilweh kamp kreeg er tussen 2011 en 2017 zo'n zesduizend Palestijnse vluchtelingen uit Syrië bij.⁶⁴ In dit kamp, evenals in een aantal andere kampen in Libanon, zijn veel groeperingen actief, waarvan een aantal soms geweld gebruikt.⁶⁵ Er is vaak onrust in het kamp en soms leiden de spanningen tot geweld. Zo ontstonden er in de zomer van 2015 gevechten tussen Fatah (een organisatie binnen de PLO) en Jund al-Sham (een gewelddadige soennitische groepering), waarbij 6 doden vielen, 70 mensen gewond raakten, en drieduizend inwoners het kamp moesten verlaten.⁶⁶ Naast dat situaties als deze de levensomstandigheden van vluchtelingen nog verder verslechteren, vormen zij ook een extra uitdaging voor de hulporganisaties omdat bij het ontstaan van onrust de kampen voor hen vaak afgesloten worden.⁶⁷

---

⁶⁰ “Assessment of capacity building needs of NGOs in Lebanon,” UNDP, geraadpleegd op 10 juli 2020, 25, <https://www.undp.org/content/dam/lebanon/docs/Poverty/Publications/Capacity%20Building%20Needs%20Assessmentfor%20NGOs.pdf>

⁶¹ UNDP, “Assessment of capacity,” 25.

⁶² UNDP, “Assessment of capacity,” 25.

⁶³ OCHA, “Ein El Hilweh camp profile,” OCHA, 2017, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61164>.

⁶⁴ OCHA, “Ein El Hilweh.”

⁶⁵ OCHA, “Ein El Hilweh.”

⁶⁶ OCHA, “Ein El Hilweh.”

⁶⁷ OCHA, “Ein El Hilweh.”

De diversiteit in het land en het feit dat deze zich ook sterk uit op politiek en sociaaleconomisch niveau maken dat de context waarin hulpverlenende organisaties opereren erg ingewikkeld is.⁶⁸ Veel NGO's zijn zelf ook verbonden aan een bepaalde religieuze groepering. Het kan op die manier makkelijker zijn om dichterbij de beoogde doelgroep te komen, omdat het vertrouwen van de ontvangers groot is. De kloof tussen hulpverlener en ontvanger kan groter zijn bij een internationaal opererende NGO of FBO, omdat lokale hulpverleners dichterbij de ontvangers staan dan expats.⁶⁹

Bij het doorzoeken van de organisaties in de databank van Arab.org valt het op dat veel organisaties juist expliciet aangeven 'non-political and independent' of 'secular' te zijn. Veel van deze organisaties maken dit meteen duidelijk in hun identiteitsbeschrijving. Zij lijken zich te willen onderscheiden van organisaties die zich wel religieus noemen. Een mogelijke motivatie hiervoor kan zijn dat dit het samenwerken met andere (internationale) organisaties eenvoudiger maakt en het bereiken van verschillende groepen in de versplinterde samenleving van Libanon vergemakkelijkt.

Introductie gekozen organisaties

Ondanks het bovenstaande zijn er wel degelijk organisaties die zich wel expliciet als religieus presenteren. Voor dit onderzoek zijn vier van deze organisaties bestudeerd. Twee hiervan hebben een islamitische identiteit en twee een christelijke. Voor beide categorieën geldt dat één organisatie Libanees is, en de andere organisatie wereldwijd werkt. Figuur 1 geeft deze verdeling schematisch weer.

	Libanees	Internationaal
Islamitisch	Ishrak al Noor	Islamic Relief Worldwide
Christelijk	LSESD	Catholic Relief Services

Figuur 1 Overzicht organisaties

Ishrak al Noor

Ishrak al Noor is een islamitische organisatie. De organisatie werd in 2008 opgericht en richt zich voornamelijk op het faciliteren van onderdak en onderwijs voor Libanese en niet-Libanese

⁶⁸ Refugee Host Team. "Local Faith Community Responses to Displacement in Lebanon, Jordan and Turkey: Emerging Evidence and New Approaches," 6.

⁶⁹ Kraft and Smith, "Between international donors and local faith communities," 26.

weeskinderen.⁷⁰ Daarnaast verzorgen zij verschillende projecten voor voornamelijk Syrische vluchtelingen. Deze projecten spelen zich af op verschillende terreinen, waaronder onderdak, voedselhulp, hygiëne en onderwijs.⁷¹ Zij werken samen met verschillende organisaties, waaronder de Dar al Ber Society uit de Arabische Verenigde Emiraten. In 2015 zette Ishrak al-Noor een nieuw vluchtelingenkamp op in het zuiden van Libanon.⁷² Voor dit project ontvingen zij veel financiële steun van de Dar al Ber Society (omgerekend ruim 350.000 euro).⁷³

Lebanese Society for Educational and Social Development

De Lebanese Society for Educational and Social Development (LSESD) bestaat officieel sinds 1998, maar bestond daarvoor in een andere vorm al sinds 1955.⁷⁴ De organisatie heeft een evangelisch-christelijke identiteit en houdt zich bezig met het toerusten van kerken, het geven van onderwijs en het bieden van nood- en ontwikkelingshulp.⁷⁵ De LSESD werkt in meerdere gebieden in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, maar is wel een Libanese organisatie. De organisatie verleent geen directe hulp aan vluchtelingen, maar doet dit via de kerken die bij hen aangesloten zijn. De LSESD geeft deze kerken financiële en materiële hulp en trainingen zodat zij op lokaal niveau vluchtelingenhulp kunnen verlenen.⁷⁶

Islamic Relief Worldwide

Islamic Relief Worldwide (IRW) is een islamitische organisatie die zich wereldwijd met veel verschillende projecten bezighoudt. De organisatie bestaat sinds 1985 en is in 2006 in Libanon gaan werken, om hen die getroffen waren door het conflict met Israël te voorzien van primaire levensbehoeften.⁷⁷ Na de burgeroorlog is de focus van IRW in Libanon verschoven naar de gebieden in het zuiden van het land waar veel armoede is.⁷⁸ Hier hield de organisatie zich bezig met het vernieuwen van watervoorzieningen en het (her)bouwen van ziekenhuizen.⁷⁹ Met het uitbreken van de burgeroorlog in Syrië in 2011 verschoof de focus naar het verlenen van hulp

⁷⁰ "Ishrak al-Noor Charity association," Arab.org, geraadpleegd op 25 juni 2020, <https://arab.org/directory/ishrak-al-noor-charity-association/>.

⁷¹ Arab.org, "Ishrak al-Noor."

⁷² *The National UAE*, "Dar Al Ber Society builds camp for Syrian refugees in Lebanon," 3 februari 2015, <https://www.thenational.ae/uae/dar-al-ber-society-builds-camp-for-syrian-refugees-in-lebanon-1.35956?videoId=5605357113001>.

⁷³ *The National UAE*, "Dar Al Ber Society."

⁷⁴ "Our Story: Mission and Vision," LSESD, geraadpleegd op 25 juni 2020, <https://www.lsesd.org/our-story/>.

⁷⁵ LSESD, "Our story: Mission and Vision."

⁷⁶ Kraft, "Faith and impartiality," 403.

⁷⁷ "Where we work: Lebanon," Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 25 juni 2020, <https://www.islamic-relief.org/category/where-we-work/lebanon/>.

⁷⁸ Islamic Relief Worldwide, "Where we work: Lebanon."

⁷⁹ Islamic Relief Worldwide, "Where we work: Lebanon."

aan vluchtelingen uit dit land.⁸⁰ IRW is een koepelorganisatie, waar onder meer ook Islamic Relief USA onder valt. Deze tak van de organisatie is een officiële partner van de VN in de United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNWRA) en via deze overeenkomst werkt de UNWRA ook samen met andere afdelingen van IRW.⁸¹

Catholic Relief Services

Catholic Relief Services (CRS) werd tijdens de Tweede Wereldoorlog opgericht door een aantal Amerikaanse bisschoppen, met als doel Europese vluchtelingen te helpen.⁸² De rooms-katholieke organisatie is inmiddels uitgegroeid tot een internationale actor met projecten gerelateerd aan gezondheidszorg, onderwijs, agricultuur en vluchtelingen hulp in ongeveer negentig landen.⁸³ Tijdens de burgeroorlog verleende de organisatie humanitaire hulp in Libanon, en in 2006 zette CRS een nieuw programma op in het land om hulp te verlenen aan de slachtoffers van het conflict met Israël.⁸⁴ Sinds 2011 houdt de organisatie zich vooral bezig met het verlenen van nood- en ontwikkelingshulp aan vluchtelingen uit Syrië.⁸⁵

Ishrak al Noor, LSESD, IRW en CRS zijn alle vier organisaties die met een religieuze identiteit opereren in het complexe liefdadigheidslandschap van Libanon. In het volgende hoofdstuk zal gekeken worden naar de manier waarop religie tot uiting komt in het discours van deze vier FBO's.

---

⁸⁰ Islamic Relief Worldwide, "Where we work: Lebanon."

⁸¹ "NGO Partners," UNRWA, geraadpleegd op 4 juli 2020, <https://www.unrwa.org/how-you-can-help/private-partners/ngo-partners>.

⁸² "Catholic Relief Services," Arab.org, geraadpleegd op 4 juli 2020, <https://arab.org/directory/catholic-relief-services/>.

⁸³ "Where we work," Catholic Relief Services, geraadpleegd op 22 mei 2020, <https://www.crs.org/our-work-overseas/where-we-work>.

⁸⁴ "CRS' history in Lebanon," Catholic Relief Services, geraadpleegd op 22 mei 2020, <https://www.crs.org/our-work-overseas/where-we-work/lebanon#toc-link>.

⁸⁵ Catholic Relief Services, "CRS' history in Lebanon."

Hoofdstuk 2: Religie in discours

In dit hoofdstuk wordt verder ingezoomd op de vier organisaties die in het vorige hoofdstuk zijn geïntroduceerd, waarbij wordt gekeken naar de religieuze identiteit van de organisaties zoals zij deze zelf beschrijven op hun websites en in hun rapporten. Na deze per organisatie te hebben besproken volgt een analyse van de resultaten aan de hand van de thema's "materiële versus spirituele zorg", "religie als basis" en "samenwerking".

Ishrak al Noor

Religie komt in de identiteitsbeschrijving van Ishrak al Noor duidelijk naar voren.⁸⁶ Bij het noemen van de prioriteiten wordt als eerste 'het oproepen tot de weg van Allah' genoemd.⁸⁷ Als tweede wordt liefdadigheid en sociale hulp genoemd. Het religieuze aspect is dus erg belangrijk voor Ishrak al Noor. Ook onder 'doelen' wordt expliciet verwezen naar de religieuze identiteit. De organisatie vermeldt dat het werk wat zij doet en de manier waarop dit uitgevoerd wordt in overeenstemming moet zijn met de religieuze waarden van Islam. Net als bij de beschrijving van de prioriteiten is ook bij de doelen die de organisatie noemt een tweedeling zichtbaar. Het eerste doel omvat het verspreiden van en onderwijzen in waarden en kennis van Islam. Als tweede doel worden diverse zaken rondom materiële hulpverlening genoemd.

Ishrak al Noor geeft met enige regelmaat het Ishrak magazine uit, dat er vooral op gericht lijkt te zijn donateurs en geïnteresseerden op de hoogte te houden van de projecten van de organisatie. Volgens de inhoudsbeschrijving van het magazine op de website van de organisatie wordt er ook een aantal fatwa's en hadiths besproken.⁸⁸ Het tijdschrift is dus niet enkel een medium om de achterban op de hoogte te stellen van het werk, maar wordt ook gebruikt om onderwijs te geven in de religieuze overtuigingen van de organisatie.

---

⁸⁶ De website van Ishrak al Noor is alleen in het Arabisch beschikbaar. Omdat dit voor veel van de lokaal opererende islamitische organisaties geldt, is toch gekozen voor deze organisatie. Omdat de kennis van het Arabisch van de auteur beperkt is, wordt deze organisatie minder diepgaand behandeld dan de overige organisaties.

⁸⁷ "Over de organisatie: doelen," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 5 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=2>.

⁸⁸ "Ishrak Magazine – eerste editie," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 15 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=11&cat=1&subcat=0&id=1>.

Lebanese Society for Educational and Social Development

LSESD geeft aan een duale benadering te hanteren ten opzichte van het werk wat zij doen, waarbij het delen van de religieuze overtuiging en het zichtbaar uitvoeren daarvan gecombineerd worden.⁸⁹ De organisatie geeft de volgende toelichting op deze werkwijze:

If we ignore the world we betray the word of God, which sends us out to serve the world.

If we ignore the word of God we have nothing to bring the world.⁹⁰

Voor LSESD is hun religieuze identiteit dus niet alleen de motivatie om hulp te bieden aan anderen, maar ook datgene wat het werk dat zij verrichten betekenisvol maakt. Verder laat bovenstaand citaat zien dat voor LSESD het verlenen van hulp een directe opdracht is vanuit de Bijbel. Op de homepage van hun website wordt een tekst uit het Bijbelboek Psalmen aangehaald, waarin het beeld van een boom naar voren komt.⁹¹ Op dit beeld wordt op de volgende wijze voortgebouwd bij de uitleg over de missie en visie van de organisatie:

Just as the tree planted in streams of living water bears life-giving fruit for passers-by to feast on, so LSESD seeks to remain planted in the love of Christ and bear spiritual, social, and educational fruit that feeds the mind, body, and soul.⁹²

Als kernwaarden noemt de organisatie integriteit, samenwerken, respect en excelleren.⁹³ Hierbij wordt vermeld dat deze voortkomen uit het navolgen van Jezus. De kernwaarden van de organisatie zijn op die manier direct te herleiden naar de religieuze identiteit van de organisatie. Voor de organisatie zelf vloeien ze daar ook direct uit de religieuze overtuiging voort. Bij de beschrijven van de kernwaarde “respect” wordt het volgende vermeld:

Respect for all involves treating everyone with dignity disregarding any differences they might have. As a faith-based Christian organization, we respect others’ expressions of faith and encourage respectful dialogue between different religions.⁹⁴

---

⁸⁹ “How we work: a dual approach,” LSESD, geraadpleegd op 30 juni 2020, <https://www.lsesd.org/how-we-work/>.

⁹⁰ LSESD, “How we work: a dual approach.”

⁹¹ “Psalm 1:3,” LSESD, geraadpleegd op 30 juni 2020, <https://www.lsesd.org/>.

⁹² “Our Story: Mission and Vision,” LSESD, geraadpleegd op 25 juni 2020, <https://www.lsesd.org/our-story/>.

⁹³ “Our Story: Our Values,” LSESD, geraadpleegd op 25 juni 2020, <https://www.lsesd.org/our-story/>.

⁹⁴ LSESD, “Our Story: Our Values.”

De organisatie geeft dus aan het dialoog met anders-gelovigen aan te moedigen. Ook op andere plekken komt deze boodschap terug, bijvoorbeeld in een brief van LSESD CEO Nabil Costa aan de donateurs.⁹⁵ Daarnaast noemt Costa in deze brief hoe religie ook een oorzaak van verdeeldheid en lijden in een samenleving kan zijn. Als argument waarom de christelijke identiteit van de organisatie dan juist wel als positief gezien moet worden, schrijft Costa het volgende:

Yet, is it not amidst such darkness that our light should shine brighter?⁹⁶

LSESD noemt potentieel negatieve kanten van religie in een verdeelde samenleving en hoe religie deze verdeling in stand kan houden, maar stelt dat hun religieuze overtuigingen juist een positief effect kunnen hebben op de situatie.⁹⁷

Islamic Relief Worldwide

Op de website van IRW wordt op verschillende plekken de religieuze identiteit van de organisatie aangehaald. In de visiebeschrijving wordt het geloof genoemd als inspiratiebron en de daarbij horende waarden als leidraad voor het handelen.⁹⁸ Motivatie voor het werk komt dus voort uit het geloof. De beschrijving van de missie van de organisatie bouwt hierop verder:

Exemplifying our Islamic values, we will mobilise resources, build partnerships and develop local capacity (...).⁹⁹

De organisatie gaat verder in op deze waarden, en beschrijft deze als tijdloos en voortkomend uit de Koran en de soenna. Een aantal van deze waarden wordt toegelicht:

Sincerity (Ikhlas) – In responding to poverty and suffering, our efforts are driven by sincerity to God and the need to fulfil our obligations to humanity.

---

⁹⁵ “Our Story: A letter from the CEO,” LSESD, geraadpleegd op 30 juni 2020, <https://www.lsesd.org/our-story/>.

⁹⁶ LSESD, “Our Story: A letter from the CEO.”

⁹⁷ De website van LSESD is volledig in het Engels. Dat er geen Arabische variant beschikbaar is, betekent dat veel Libanezen de website niet kunnen lezen. Wellicht wil de organisatie zich met deze website vooral richten op de internationale evangelisch-christelijke gemeenschap. In dat geval zou dit ook het discours van de organisatie kunnen beïnvloeden.

⁹⁸ “Vision, Mission and Values: Our vision,” Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 3 juli 2020, <https://www.islamic-relief.org/about-us/>.

⁹⁹ “Vision, Mission and Values: Our mission,” Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 3 juli 2020, <https://www.islamic-relief.org/about-us/>.

Excellence (Ihsan) – Our actions in tackling poverty are marked by excellence in our operations and the conduct through which we help the deserving people we serve.

Compassion (Rahma) – We believe the protection and well-being of every life is of paramount importance and we shall join with other humanitarian actors to act as one in responding to suffering brought on by disasters, poverty and injustice.

Social Justice (Adl) – Our work is founded on enabling people and institutions to fulfil the rights of the poor and vulnerable. We work to empower the dispossessed towards realising their God-given human potential and develop their capabilities and resources.

Custodianship (Amana) – We uphold our duty of custodianship over Earth and its resources, and the trust people place in us as a humanitarian and development practitioner to be transparent and accountable.¹⁰⁰

Alle genoemde waarden worden toegepast op het werk van de organisatie en bepalen zowel de motivaties als de richtlijnen voor het handelen.

Verder wordt vermeld dat de organisatie geen onderscheid maakt in het verlenen van hulp:

Inspired by the Islamic faith and guided by our values, we believe that people with wealth have a duty to those less fortunate – regardless of race, political affiliation, gender or belief.¹⁰¹

Catholic Relief Services

Ook bij CRS komt religie duidelijk naar voren in de beschrijving door de organisatie zelf. Ten eerste is CRS officieel verbonden aan de Rooms-Katholieke Kerk als instituut.¹⁰² CRS handelt dus niet alleen vanuit deze religieuze overtuiging, maar werkt ook uit naam van het instituut de

---

¹⁰⁰ “Vision, Mission and Values: Our values,” Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 3 juli 2020, <https://www.islamic-relief.org/about-us/>.

¹⁰¹ Islamic Relief Worldwide, “Vision, Mission and Values.”

¹⁰² “Our Catholic Identity: Faith counts,” Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/about/catholic-identity>.

Rooms-Katholieke Kerk. De traditie van Bijbel en rooms-katholieke leer samen vormen daarmee de basis voor de principes die CRS aanhoudt in het handelen.¹⁰³

Een van deze principes, die op meerdere plekken wordt aangehaald, is die van menselijke waardigheid:

Created in the image of God, all human life is sacred and possesses a dignity that comes directly from our creation and not from any action of our own.¹⁰⁴

Vanuit deze overtuiging zet de organisatie zich in voor het beschermen en verbeteren van mensenlevens wereldwijd.¹⁰⁵ CRS noemt dat in een geglobaliseerde samenleving ook het tonen van naastenliefde grensoverstijgend moet zijn.¹⁰⁶ Deze liefde speelt volgens de organisatie door in het werk dat zij verrichten:

The faith that shapes the agency influences how CRS provides aid. A deep love for and commitment to the beneficiaries is apparent in our work. CRS embodies Catholic social and moral teaching.¹⁰⁷

De religieuze identiteit van CRS speelt volgens de organisatie zelf ook een rol in het samenwerken met andere actoren:

As a part of the Universal Church, Catholic institutions are our partners of preference in our work. To reach all those who need our help, we also participate in humanitarian initiatives undertaken by a wide range of groups, such as governments, other faith communities and secular institutions.¹⁰⁸

---

¹⁰³ “Guiding Principles,” Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/about/guiding-principles>.

¹⁰⁴ “Guiding Principles: Sacredness and Dignity of the Human Person,” Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/about/guiding-principles>.

¹⁰⁵ “Our Catholic Identity: Catholic Values of CRS,” Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/about/catholic-identity>.

¹⁰⁶ “Guiding Principles: Solidarity,” Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/about/guiding-principles>.

¹⁰⁷ Catholic Relief Services, “Our Catholic Identity: Faith counts.”

¹⁰⁸ Catholic Relief Services, “Our Catholic Identity: Catholic Values of CRS.”

De organisatie is dus wel bereid om samen te werken met actoren van buiten de Rooms-Katholieke Kerk, maar geeft er de voorkeur aan om daar waar mogelijk samen te werken met actoren met dezelfde religieuze identiteit.

Analyse

De LSESD geeft expliciet aan een duale visie ten opzichte van het verlenen van hulp aan vluchtelingen te hebben.¹⁰⁹ De geloofsovertuiging van de organisatie wordt gezien als onmisbaar element in het verlenen van hulp, want zonder de boodschap die voortkomt uit deze overtuiging zou de organisatie de wereld niets te bieden hebben.¹¹⁰ Het spirituele welzijn van vluchtelingen speelt op deze manier een wellicht net zo belangrijke rol als het fysieke welzijn. Eenzelfde verdeling is terug te zien bij Ishrak al Noor hoewel dit bij deze organisatie niet expliciet wordt aangeduid. Bij zowel de beschrijving van de prioriteiten als de doelen van de organisatie worden eerst zaken genoemd die gericht zijn op het spirituele welzijn, en als tweede zaken die gericht zijn op het fysieke welzijn.¹¹¹ Dit sluit aan bij het in de inleiding genoemde punt dat Jayasinghe aandraagt als potentieel ethisch probleem dat zich kan voordoen bij de hulpverlening van FBO's.¹¹² Wanneer bekeringswerk samengaat met materiële hulpverlening zou dat volgens sommige FBO's een positieve invloed hebben op de doelgroep omdat ook aan het spirituele welzijn wordt gedacht.¹¹³ Jayasinghe brengt hier tegenin dat dit juist nadelig kan werken voor het spirituele welzijn voor de ontvangers van hulp omdat het religieuze twijfels kan veroorzaken.¹¹⁴

Ishrak al Noor, IRW en CRS spreken zelf niet van een duale benadering zoals LSESD dit doet. Wat wel ook naar voren komt bij de andere organisaties is dat de visie op de uitvoering van het werk van de organisaties onderbouwd wordt met concepten uit de bij de organisatie horende geloofsovertuiging. De concepten *ikhlas*, *ihsan*, *rahma*, *adl* en *amana* die door IRW genoemd worden, zijn belangrijke concepten binnen de islam. Ook de LSESD draagt een aantal concepten aan (integriteit, samenwerken, respect en excelleren) die volgens de organisatie voortvloeien uit het navolgen van Jezus. De religieuze overtuigingen van de organisaties zijn

---

¹⁰⁹ LSESD, "How we work: a dual approach."

¹¹⁰ LSESD, "How we work: a dual approach."

¹¹¹ Ishrak al Noor, "Over ons."

¹¹² Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 623.

¹¹³ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 623.

¹¹⁴ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 623.

dus niet eenvoudigweg een aanvulling op de motivaties van de organisaties maar vormen de bron hiervan, zoals volgens Berger geldt voor alle religieuze NGO's.¹¹⁵

CRS, LSESD en IRW besteden op hun websites alle drie aandacht aan het omgaan met andere (geloofs)identiteiten. Zij geven aan niet te discrimineren op basis van geloofsovertuiging met het verlenen van hulp. LSESD noemt dat dialoog met aanhangers en organisaties van andere religies aangemoedigd wordt.¹¹⁶ CRS is bereid om samen te werken met actoren van buiten de Rooms-Katholieke Kerk als dit nodig is om hulpbehoevenden te bereiken, maar geeft er de voorkeur aan samen te werken met rooms-katholieke actoren.¹¹⁷ De organisaties lijken hiermee in te spelen op de kritiek dat FBO's wel zouden discrimineren op basis van geloofsovertuiging, en de 'eigen' groep voor zouden trekken.¹¹⁸

Voor alle vier de organisaties geldt dat hun religieuze identiteit duidelijk naar voren komt in de beschrijvingen van hun identiteit. Hoewel elke organisatie dit op een eigen manier verwoordt, hebben zij gemeen dat zij de religieuze overtuiging de bron van motivatie is voor het werk dat zij doen.

---

¹¹⁵ Berger, "Religious Nongovernmental Organizations," 16.

¹¹⁶ LSESD, "Our Story: Our Values."

¹¹⁷ Catholic Relief Services, "Our Catholic Identity: Catholic Values of CRS."

¹¹⁸ Jayasinghe, "Faith-based NGOs," 623.

Hoofdstuk 3: Religie in het handelen

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de verschillende projecten die Ishrak al Noor, LSESD, IRW en CRS uitvoeren en op welke manier de religieuze identiteit van de organisaties hierin naar voren komt. Na deze per organisatie te hebben besproken volgt een analyse van de bevindingen.

Ishrak al Noor

Ishrak al Noor heeft verschillende projecten lopen. Zo worden er regelmatig voedselpakketten uitgedeeld, werken ze mee aan het opzetten van een nieuw opvangcentrum voor weeskinderen en hebben ze een sponsorproject voor weeskinderen opgezet.¹¹⁹ Daarnaast is een van de speerpunten van de organisatie het bouwen van moskeeën op verschillende plekken in Libanon.¹²⁰ Het doel volgens de organisatie is om deze moskeeën tot centra te maken waarvandaan interactie met lokale hulpbehoevenden plaats kan vinden.¹²¹

Een ander project waarin de religieuze identiteit van de organisatie naar voren komt is het bouwen van Koranscholen.¹²² Naar deze scholen komen kinderen uit de weeskinderenprogramma's van Ishrak al Noor en kinderen uit vluchtelingenkampen.¹²³ De kinderen kunnen hier bijvoorbeeld in de zomer terecht voor een cursus van een aantal weken waarin zij een gedeelte uit de Koran en enkele hadiths uit het hoofd leren. Daarnaast leren zij hoe zij moeten bidden en maken ze een aantal excursies.¹²⁴

Met islamitische feesten als het Offerfeest en het Suikerfeest zamelt de organisatie geld en goederen in om moslims die de middelen om het feest te vieren niet hebben, te ondersteunen.¹²⁵ Zo kunnen donateurs een schaap doneren, zodat een familie deze met het Offerfeest kan slachten, en wordt er kleding ingezameld om ervoor te zorgen dat kinderen met het Offerfeest en Suikerfeest nieuwe kleding kunnen krijgen.¹²⁶

¹¹⁹ "Projecten," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 1 juni 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=10>.

¹²⁰ "Over de organisatie: over ons," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 1 juni 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=2>.

¹²¹ Ishrak al Noor, "Over de organisatie: over ons."

¹²² Ishrak al Noor, "Over de organisatie: over ons."

¹²³ Ishrak al Noor, "Projecten."

¹²⁴ "Ishrak al Noor in Shebaa," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 6 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=13&cat=1&id=390>.

¹²⁵ "Iftar," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 6 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=32>.

¹²⁶ "Udhiyya," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 6 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=31>; "Eid kleding," Ishrak al Noor, geraadpleegd op 6 juli 2020, <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=35>.

Lebanese Society for Educational and Social Development

De LSESD is een brede organisatie die zich naast vluchtelingenhelp ook met onderwijs en toerusting van kerken bezighoudt. Het ligt voor de hand dat projecten gerelateerd aan dit laatste speerpunt duidelijk verbonden zijn met de religieuze identiteit van de organisatie. Om dichter bij de onderzoeksvraag van deze scriptie te blijven worden hier alleen projecten besproken waarbij hulp aan vluchtelingen wordt verleend.

Naast het uitdelen van voedselpakketten worden in december door LSESD kerstmaaltijden georganiseerd voor kinderen uit Syrië. Voor deze maaltijden worden families met verschillende religieuze achtergronden uitgenodigd.¹²⁷ De kinderen krijgen een uitgebreide warme maaltijd en cadeaus. Ook wordt er warme kleding uitgedeeld. Daarnaast wordt de boodschap van het kerstevangelie verteld doormiddel van een kort verhaal of toneelstuk.¹²⁸ Ook worden er christelijke liederen gezongen:

One of the most heart-warming moments occurred in a church where the sound of the 115 children singing the new worship song at the top of their lungs nearly brought the building down! It was truly incredible to hear those traumatized voices return to their state of innocence and sound beyond angelic.¹²⁹

Deze maaltijden maken deel uit van verschillende grotere projecten waarbij samen met dochterorganisatie MEBO activiteiten worden georganiseerd voor kinderen uit Syrië, kinderen van Palestijnse families en weeskinderen uit Libanon. De kinderen kunnen hier spelletjes spelen en knutselen en krijgen Bijbelverhalen te horen.¹³⁰ De organisatie brengt ook regelmatig een bezoek aan de families van de kinderen die naar deze activiteiten komen. Volgens LSESD zorgen deze bezoeken ervoor dat de band tussen de organisatie en de kinderen sterker wordt, zodat zij tijdens een volgende activiteit meer vertrouwen van de kinderen krijgen.¹³¹ De

---

¹²⁷ “The Contagious Nature of Spreading Christmas Joy,” LSESD, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.lsesd.org/the-contagious-nature-of-spreading-christmas-joy/>.

¹²⁸ LSESD, “The Contagious Nature of Spreading Christmas Joy.”

¹²⁹ LSESD, “The Contagious Nature of Spreading Christmas Joy.”

¹³⁰ “Vulnerable Children and Teens,” MEBO, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://mebo.org/ministries/baptist-children-and-youth-ministries-bcym/>.

¹³¹ “Transformed Lives: The Honor of Visiting a Refugee Family’s Home,” LSESD, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.lsesd.org/transformed-lives-the-honor-of-visiting-a-refugee-family-home/>.

bezoeken leiden volgens de organisatie ook geregeld tot gesprekken met de ouders over Bijbelverhalen of christelijke liederen die de kinderen gehoord hebben tijdens een activiteit.¹³²

Verder zijn er via de organisatie door veel lokale kerken uitdeelprogramma's georganiseerd, waarbij regelmatig voedsel, kleding en huisraad worden uitgedeeld. Naast het feit dat het voor de ontvangers waarschijnlijk duidelijk is dat de spullen door kerken worden uitgedeeld lijken er verder over het algemeen geen extra uitingen van de religieuze identiteit van de organisatie te zijn.

Islamic Relief Worldwide

IRW organiseert veel verschillende projecten voor verschillende doelgroepen. Veel van deze projecten spelen zich af in de vluchtelingenkampen door het land heen. Bij het beschrijven van de verschillende projecten die uitgevoerd worden, komt de religieuze identiteit van de organisatie weinig tot niet naar voren. Wel deelt de organisatie extra uitgebreide voedselpakketten uit tijdens de Ramadan, om de ontvangers van deze pakketten wat meer te bieden tijdens deze maand.¹³³

IRW zet zich in voor meerdere sociale ontwikkelingsdoelen, waaronder het welzijn van kinderen en het terugdringen van HIV en moedersterfte.¹³⁴ Het project Channels of Hope Child Protection Lebanon (CoH) zet zich in voor een aantal van deze zaken. In de uitingen van hulp die via dit project geboden worden zijn niet direct elementen van de islamitische identiteit van IRW te herkennen, maar het 'verspreiden' van het project zelf gebeurt wel via religieuze instituten. Zo roept de organisatie imams op om zich uit te spreken tegen praktijken die tegen de doelen van het project ingaan (zoals de moeder het recht ontnemen haar kinderen te zien na een scheiding).¹³⁵ Daarnaast heeft het CoH-project de steun gekregen van de hoogste Sharia rechter van het islamitisch hof van Libanon; de hoogste religieuze autoriteit van het land.¹³⁶

---

¹³² LSESD, "Transformed Lives."

¹³³ "Case Studies: Zreifa, Lebanon," Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 30 juni 2020, <https://www.islamic-relief.org/zreifa-lebanon/>.

¹³⁴ "Lebanon: Channels of Hope Child Protection," Islamic Relief Worldwide, geraadpleegd op 6 juni 2020, <https://www.islamic-relief.org/lebanon-channels-of-hope-child-protection/>.

¹³⁵ Islamic Relief Worldwide, "Annual Report and Financial Statements," 37; Ishrak al Noor, "Channels of Hope Child Protection."

¹³⁶ Islamic Relief Worldwide, "Annual Report" 37.

Catholic Relief Services

Sinds het begin van de Syrische vluchtelingen crisis heeft paus Franciscus zich meermaals uitgesproken over de situatie. Daarnaast heeft hij de kerken van het Vaticaan in gebieden waar veel Syrische vluchtelingen naar toe zijn gevlucht geopend voor opvang en CRS heeft dit uitgevoerd.¹³⁷ De plek van vluchtelingen hulp is hierbij direct verwant aan de religieuze identiteit van CRS.

Behalve de opvang in kerkgebouwen, zijn er verder in de beschrijvingen van de projecten die CRS uitvoert geen duidelijke uitingen van religie in het werk van CRS te vinden.

Analyse

In de discussie hiervoor werd duidelijk dat een van de manifestaties van religie in het handelen van de bestudeerde organisaties het geven van onderwijs in religie is. Dit geldt voor Ishrak al Noor en LSESD. Dat er in religie wordt onderwezen spreekt in het geval van de door Ishrak al Noor opgerichte Koranscholen voor zich en komt ook duidelijk naar voren in de beschrijvingen van verschillende LSESD-projecten waar genoemd wordt dat tijdens activiteiten Bijbelverhalen worden verteld. De Koranscholen hebben echter wel een andere functie dan het onderwijs dat LSESD geeft. Hoewel er ook nevenactiviteiten als excursies worden georganiseerd, is het doel van deze scholen helder: het verdiepen van (de kennis van) het geloof.¹³⁸ Voor de families van de kinderen die naar de Koranscholen van Ishrak al Noor gaan zal het waarschijnlijk duidelijk zijn dat het religieuze aspect een belangrijke rol speelt in de activiteiten. Bij de projecten van LSESD waar bijbelonderwijs wordt gegeven lijkt dat minder voor de hand liggend, doordat het niet als hoofdactiviteit wordt gepresenteerd. De Bijbelverhalen worden bijvoorbeeld tijdens een maaltijd of tijdens een zomerkamp gedeeld, waardoor de kans dat zij gehoord worden door niet- of andersgelovigen groter is. Bij de projecten van LSESD zou dus gesproken kunnen worden van een zekere bekeringsdrang.

Uit de beschrijving van IRW komt naar voren dat binnen een FBO religie niet enkel als element in de verleende hulp tot uiting kan komen, maar dat deze indirect aanwezig kan zijn doordat de organisatie via de structuren van religie als instituut werkt. Doordat de hoogste islamitische religieuze autoriteit van Libanon het COH-project steunt, wordt het project waarschijnlijk door

---

¹³⁷ "Providing Critical Services to Refugees," Catholic Relief Services, geraadpleegd op 6 juli 2020, <https://www.crs.org/stories/providing-critical-services-refugees>.

¹³⁸ Ishrak al Noor, "Ishrak al Noor in Shebaa."

veel anderen in dezelfde geloofsgroep gesteund. Op deze manier werkt religie om steun te vinden bij de achterban, zoals Berger dit ook beschrijft:

Secular NGOs also rely to a degree on appeals to morality as a means of mobilizing public opinion, but religious NGOs are more directly able to raise moral issues and tap into religious discourse, thereby fuelling a sense of moral duty, indignation, or outrage, which makes change possible.¹³⁹

Hoewel voor zowel IRW als voor CRS geldt dat in de identiteitsbeschrijving door de organisatie religie duidelijk naar voren komt, is religie in het handelen van de organisaties relatief weinig aanwezig. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat beide organisaties internationaal opereren. In het volgende hoofdstuk wordt dit punt verder uitgewerkt.

Hoewel de mate van en manier waarop religie naar voren komt in de identiteitsbeschrijvingen van de vier organisaties redelijk overeen komt, verschillen Ishrak al Noor, LSESD, IRW en CRS veel van elkaar als het gaat om de manifestatie van religie in het handelen. Ishrak al Noor en LSESD leggen zich expliciet toe op religieus onderwijs en zeker bij LSESD kan gesproken worden van een zekere bekeringsdrang.

---

¹³⁹ Berger, "Religious Nongovernmental Organizations," 35.

Hoofdstuk 4: verschillen tussen organisaties

In dit hoofdstuk wordt naar een antwoord op de derde deelvraag gezocht: welke verschillen zijn hierbij op te merken tussen organisaties met een islamitische identiteit en organisaties met een christelijke identiteit?

In het werk van Latief wordt veel aandacht besteed aan verschillen tussen organisaties met een islamitische en organisaties met een christelijke identiteit. In het hedendaagse perspectief op de twee verschillende categorieën liggen verklaringen voor verschillen tussen beiden. Latief noemt dat na de aanslagen van 11 september 2001 in Amerika islamitische NGO's sterk in de gaten werden gehouden door overheden in het westen op verdenking van het aanmoedigen van extremisme.¹⁴⁰ Doordat NGO's met een islamitische identiteit hierdoor meer onder een vergrootglas liggen dan christelijke organisaties, zijn islamitische organisaties zich wellicht extra bewust van de plek die de geloofsovertuiging inneemt in het werk dat zij doen.

Daarnaast noemt Latief het volgende:

Therefore, in the discussion of relief actions, helping Muslims who are 'victimised' by 'the others' in a conflict area becomes part of *jihad* and a benevolent act at the same time.¹⁴¹

De meerderheid van de Palestijnse vluchtelingen in Libanon is moslim.¹⁴² Voor organisaties met een islamitische identiteit zou in het slachtofferschap van Palestijnse vluchtelingen op die manier een extra motivatie kunnen liggen om hulp te verlenen. In het discours van de twee bestudeerde islamitische organisaties is een dergelijke claim echter niet aangetroffen.

Per categorie (islamitisch/christelijk) zijn twee zeer verschillende organisaties bestudeerd. LSESD en CRS vallen beiden onder het brede label 'christelijk', maar staan binnen het christelijk spectrum erg ver van elkaar (evangelisch tegenover rooms-katholiek). Ook de twee islamitische organisaties verschillen sterk van elkaar. De verschillen tussen de twee organisaties lijken echter eerder voort te komen uit de lokale identiteit van Ishrak al Noor tegenover de

---

¹⁴⁰ Latief, "Islamic Charities," 266.

¹⁴¹ Latief, "Islamic Charities," 14.

¹⁴² Knudsen, "Islamism in the Diaspora," 222.

internationale identiteit van IRW. Verschillen tussen LSESD en CRS kunnen ook aan de hand van dit onderscheid uitgelegd worden. In het discours van de organisaties neemt religie een vergelijkbare rol in. Maar voor zowel IRW als CRS geldt dat religie niet zo sterk naar voren komt in het handelen van de organisaties als bij LSESD en Ishrak al Noor.

Latief stelt dat in Indonesië het transformeren van lokaal opererende islamitische organisaties in nationaal en internationaal opererende organisaties veelal samengaat met onder andere het stijgen van de professionaliteit.¹⁴³ Ervan uitgaande dat dit ook geldt voor de organisaties die in Libanon opereren, kan gesteld worden dat de internationaal opererende IRW en CRS waarschijnlijk een hogere mate van professionaliteit kennen dan de lokaal en nationaal opererende Ishrak al Noor en LSESD. Dit is terug te zien in de minder prominent aanwezige religieuze uitingen van IRW en CRS. Hoewel er waarschijnlijk ook voorbeelden te noemen zijn van lokaal opererende organisaties met een hogere mate van professionaliteit dan bepaalde internationaal opererende organisaties, lijkt dit wel te gelden voor de vier organisaties die in dit onderzoek zijn meegenomen.

Omdat de identiteiten van de christelijke organisaties en de islamitische organisaties binnen dezelfde categorie sterk verschillen, is het lastig om uitspraken van de organisaties op dit punt met elkaar te vergelijken. Nationaal versus internationaal lijkt een betere basis voor een vergelijking tussen twee soorten organisaties te zijn.

---

¹⁴³ Latief, "Islamic Charities," 6.

Conclusie

In het discours van de vier onderzochte organisaties komt religie duidelijk naar voren. Bij twee van de organisaties (Ishrak al Noor en LSESD) lijkt er sprake te zijn van een duale visie ten opzichte van het verlenen van hulp aan vluchtelingen, waarbij het fysieke welzijn en het spirituele welzijn evenveel prioriteit lijken te krijgen. Voor alle vier de organisaties geldt dat de visie op de uitvoering van het werk onderbouwd wordt met belangrijke concepten uit de bij de FBO horende geloofsovertuiging. De organisaties geven hiermee aan dat de religieuze identiteit niet een aanvulling op maar de bron van de motivaties voor het bieden van humanitaire hulp vormt. Doordat gekozen is voor het toepassen van discoursanalyse krijgen de in de identiteitsbeschrijvingen aangetroffen verwijzingen naar religie meer betekenis omdat ervan uitgegaan wordt dat de organisatie bewust heeft gekozen voor het vermelden van deze zaken. De keerzijde is echter dat rekening gehouden moet worden met het feit dat het voor de onderzoeker niet zichtbaar is welke termen de organisatie bewust heeft weggelaten.

De manier waarop religie zich uit in het handelen verschilt sterk van organisatie tot organisatie. De Koranscholen van Ishrak al Noor en de Bijbelverhalen die bij de projecten van LSESD worden verteld, laten zien dat de rol van religie sterk aanwezig kan zijn in het handelen van FBO's. Wat hierbij ook naar voren komt, is dat dit wellicht pas problematisch wordt wanneer degenen die de hulp ontvangen niet op de hoogte zijn van deze rol.

Over de verschillen tussen de twee organisaties met een christelijke identiteit enerzijds en de twee organisaties met een islamitische identiteit anderzijds kunnen geen uitspraken gedaan worden. De verschillen tussen de organisaties binnen dezelfde categorie waren hiervoor te groot. Een onderzoek waarbij een groter aantal organisaties met meer gelijke kenmerken onderzocht wordt kan hierover wellicht wel uitspraken doen.

In plaats van een vergelijking tussen de christelijke en de islamitische organisaties lijkt een vergelijking tussen nationaal en internationaal opererende organisaties wel interessante resultaten op te leveren. De rol van religie in het discours van de organisaties lijkt voor de internationaal opererende CRS en IRW vergelijkbaar met die van de Libanese organisaties Ishrak al Noor en LSESD. Als het gaat om de rol van religie in het handelen van de organisaties zijn er echter wel verschillen tussen de twee categorieën. Voor zowel IRW als CRS geldt namelijk dat religie niet zo sterk naar voren komt in het handelen als dat bij LSESD en Ishrak

al Noor het geval is. Om meer inzicht te krijgen in deze veronderstelde grotere mate van professionaliteit zou verder onderzoek gedaan kunnen worden naar het handelen van internationale FBO's. Het zou interessant zijn om meer duidelijkheid te krijgen over de vraag of er bij dergelijke organisaties inderdaad minder sprake is van het uiten van de religieuze identiteit of dat het in mindere mate terugzien van deze identiteit eventueel het gevolg is van een groter bewustzijn van de bestaande kritiek waardoor men het discours aanpast en uitingen van religie minder prominent naar voren laat komen in projectbeschrijvingen, artikelen op de website en ander communicatiemateriaal.

Naast alleen het discours en het handelen van de organisaties zou ook de manier waarop religie al dan niet uitgedragen wordt door de aan de organisaties verbonden personen bestudeerd kunnen worden, aangezien zij de schakel vormen tussen de organisatie en degenen die de hulp ontvangen. Wellicht zou hiermee ook de verwachte hogere mate van professionaliteit bij internationaal opererende organisaties getoetst kunnen worden.

Al met al kan geconcludeerd worden dat de religieuze identiteit van FBO's die in Libanon humanitaire hulp verlenen aan Palestijnse vluchtelingen voor ethische dilemma's kan zorgen. Dit lijkt met name te gelden voor organisaties die op lokaal of nationaal niveau opereren. Het is dan ook belangrijk dat er meer onderzoek gedaan wordt naar het handelen van deze organisaties.

Literatuur

AbouAssi, Khaldoun. "The Third Wheel in Public Policy: An Overview of NGOs in Lebanon."

In *Public Administration and Policy in the Middle East*, edited by Alexander R. Dawoody, 215-30. New York: Springer, 2015.

Berger, Julia. "Religious Nongovernmental Organizations: An Exploratory Analysis."

International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations 14, no. 1 (maart 2003): 15-39.

Chaaban, Jad, en Karin Seyfert. "Faith-based NGOs in Multi-Confessional Society: Evidence from Lebanon." *Arab Center for Research and Policy Studies* (2012).

Faour, Muhammad A. "Religion, Demography, and Politics in Lebanon." *Middle Eastern Studies* 43, no. 6 (2007): 909-921.

Hasselbarth, Sarah. *Islamic Charities in the Syrian Context in Jordan and Lebanon*. Beirut: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014.

Hjelm, Titus. "Discourse Analysis." In *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*, edited by Michael Stausberg and Steven Engler, 134-150. London: Taylor & Francis Group, 2013.

Hoffman, Michael. "Religion, Sectarianism, and Democracy: Theory and Evidence from Lebanon." *Political Behavior* (2019): 1-32.

Huijgens, Saskia. "Religion and Civil Society in Lebanon in a Context of Sectarianism." MA Thesis, Utrecht University, 2019.

International Crisis Group. "Islamic social welfare activism in the occupied Palestinian territories: a legitimate target?" *Middle East Report*, 13 (2003).

Issawi, Charles. "Economic Development and Liberalism in Lebanon." *Middle East Journal* 18, no. 3 (1964): 279-292.

Jayasinghe, Saroj. "Faith-based NGOs and healthcare in poor countries: a preliminary

- exploration of ethical issues.” *Journal of Medical Ethics* 33, no. 11 (2007): 623-625.
- Knudsen, Are. “Islamism in the Diaspora: Palestinian Refugees in Lebanon.” *Journal of Refugee Studies* 18, no. 2 (2005): 216-234.
- Kraft, Kathryn. “Religious exploration and conversion in forced displacement: a case study of Syrian Muslim refugees in Lebanon receiving assistance from Evangelical Christians.” *Journal of Contemporary Religion* 32, no. 2 (2017): 221-235.
- Kraft, Kathryn. “Faith and impartiality in humanitarian response: Lessons from Lebanese evangelical churches providing food aid.” *International Review of the Red Cross* 97 (2015): 395-421.
- Kraft, Kathryn, and Jonathan D. Smith. “Between international donors and local faith communities: Intermediaries in humanitarian assistance to Syrian refugees in Jordan and Lebanon.” *Disasters* 43, no. 1 (2019): 24-45.
- Latief, Hilman. “Islamic Charities & Social Activism: Welfare, Dakwah and Politics in Indonesia.” PhD diss., Utrecht University, 2012.
- Sæther, Sturla Godø. “Humanitarian Salafism – a contradiction in terms? A study of the Salafi organization ‘the Book and the Sunna Society’ and their efforts in relief work in Jordan.” Master’s thesis, University of Oslo, 2013.
- Salloukh, Bassel F., Rabie Barakat, Jinan S Al-Habbal, Lara W Khattab, and Shoghig Mikaelian. *Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. London: Pluto Press, 2015.
- Suleiman, Jaber. “Marginalised community: The case of Palestinian refugees in Lebanon.” Development Research Centre on Migration, Globalization & Poverty, University of Sussex: 2006.

Overige bronnen

Arab.org. “Catholic Relief Services.” <https://arab.org/directory/catholic-relief-services/>.

Arab.org. “Ishrak al-Noor Charity association.” <https://arab.org/directory/ishrak-al-noor-charity-association/>

Catholic Relief Services. “CRS’ history in Lebanon.” <https://www.crs.org/our-work-overseas/where-we-work/lebanon#toc-link>.

Catholic Relief Services. “Guiding Principles.” <https://www.crs.org/about/guiding-principles>.

Catholic Relief Services. “Our Catholic Identity: Faith counts.”
<https://www.crs.org/about/catholic-identity>.

Catholic Relief Services. “Providing Critical Services to Refugees.”
<https://www.crs.org/stories/providing-critical-services-refugees>.

Catholic Relief Services. “Where we work.” <https://www.crs.org/our-work-overseas/where-we-work>.

Ishrak al Noor. “Eid kleding.” <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=35>.

Ishrak al Noor. “Iftar.” <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=32>.

Ishrak al Noor. “Ishrak al Noor in Shebaa.” <http://ishrak.org/index.php?s=13&cat=1&id=390>.

Ishrak al Noor. “Ishrak Magazine – eerste editie.”
<http://ishrak.org/index.php?s=11&cat=1&subcat=0&id=1>.

Ishrak al Noor. “Over de organisatie.” <http://ishrak.org/index.php?s=2>.

Ishrak al Noor. “Projecten.” <http://ishrak.org/index.php?s=10>.

Ishrak al Noor. “Udhiyya.” <http://ishrak.org/index.php?s=10&cat=9&id=31>.

Islamic Relief Worldwide. “Annual Report and Financial Statements.” (2018).

Islamic Relief Worldwide. “Case Studies: Zreifa, Lebanon.” <https://www.islamic-relief.org/zreifa-lebanon/>.

Islamic Relief Worldwide. “Lebanon: Channels of Hope Child Protection.”

<https://www.islamic-relief.org/lebanon-channels-of-hope-child-protection/>.

Islamic Relief Worldwide. "Where we work: Lebanon." <https://www.islamic-relief.org/category/where-we-work/lebanon/>.

Islamic Relief Worldwide. "Vision, Mission and Values." <https://www.islamic-relief.org/about-us/>.

LSESD. "How we work: a dual approach." <https://www.lsesd.org/how-we-work/>.

LSESD. "Our Story." <https://www.lsesd.org/our-story/>.

LSESD. "Psalm 1:3." <https://www.lsesd.org/>.

LSESD. "The Contagious Nature of Spreading Christmas Joy." <https://www.lsesd.org/the-contagious-nature-of-spreading-christmas-joy/>.

LSESD. "Transformed Lives: The Honor of Visiting a Refugee Family's Home." <https://www.lsesd.org/transformed-lives-the-honor-of-visiting-a-refugee-familys-home/>.

MEBO. "Vulnerable Children and Teens." <https://mebo.org/ministries/baptist-children-and-youth-ministries-bcym/>.

OCHA. "Ein El Hilweh camp profile." 2017. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61164>.

Refugee Host Team. "Local Faith Community Responses to Displacement in Lebanon, Jordan and Turkey: Emerging Evidence and New Approaches."

The National UAE. "Dar Al Ber Society builds camp for Syrian refugees in Lebanon." 3 februari 2015. <https://www.thenational.ae/uae/dar-al-ber-society-builds-camp-for-syrian-refugees-in-lebanon-1.35956?videoId=5605357113001>.

UNDP. "Assessment of capacity building needs of NGOs in Lebanon." <https://www.undp.org/content/dam/lebanon/docs/Poverty/Publications/Capacity%20Building%20Needs%20Assessmentfor%20NGOs.pdf>

UNRWA. "Where we work: Lebanon." <https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon>.

UNRWA. "NGO Partners." <https://www.unrwa.org/how-you-can-help/private-partners/ngo-partners>.

UNRWA. "Palestine Refugees from Syria in Lebanon."

<https://www.unrwa.org/palestine-refugees-syria-lebanon>.